

Barnabati

Ov nógv fokus á fátækaváðamarkið

–Tað bætir ikki um stríðið móti fátækradømi at hava alment mark. Mátini kunnu brúkast at stuðla politikkinum, men kanningar á økinum høvdu verið meir eftirfarandi. Tað kann tó fyri nógv tykjast lægi at brúka pengar til kanningar, samstundis sum nógvar familjur ikki hava ráð at halda jól, staðfestir Heri Petersen, fulltrúi í almannamálaráðnum, ið eisini samskipaði arbeiðsbólkin, sum í 2014 skrivaði álit um eitt føroyskt fátækramark

ANNIKA KUNOY IM
ANNIKA@SOSIALURIN.FO

Granskarar og serfrøðingar eru ymisk á máli um, hvussu fátækamark kann brúkast, og hvønn leiklut fátækamark kann hava í sambandi við átøk móti fátækadømi. Tí er neyðugt at fáa eina meira grundleggjandi fatan av fátækadømi, hvussu eitt fátækamark kann brúkast, og hvussu vit fáa eitt fátækamark, sum er eignað til føroysk viðurskifti. Í 2012 setti landsstýrisskivinnan í almannamálum ein arbeiðsbólk til millum annað at lýsa ymsar hættir at áseta fátækamark og nágreina, hvat eitt fátækamark kann brúkast til. Heri Petersen, fulltrúi í almannamálaráðnum, samskipaði arbeiðsbólkin, sum skrivaði álit um eitt føroyskt fátækamark.

Í álitinum um eitt føroyskt fátækamark stendur, at markið fyri fátækadømi er ásett til 60 prosent av miðinntøkuni, sum eisini er eitt mark, sum Hagstova Føroya í árligum kanninum brúkar sum mark fyri at vera í fátækaváða. Hetta er tó ikki eitt alment mark, og tað er onki serstakt við tí, at vit í Føroyum ikki hava eitt alment mark, tí tað hava onnur lond heldur ikki, men ístaðin verður markið fyri fátækaváða brúkt sum mátistokkur. Í øðrum londum verður supplerað við kanninum, og í álitinum um eitt føroyskt fátækamark var eisini mælt til at gera tað kvalitativar kanningar, men tær eru kostnaðarmiklar at gera, greiðir Heri Petersen frá.

Inntøka er mátistokkur

Í álitinum stendur, at inntøkuhátturin er tann háttur, sum er altjóða mest viðurkendur til at máta fátækadømi, og sum vanliga verður brúkt til samanberingar tvørtur um landamørk. Sostatt er tað inntøkuhátturin, sum vanliga verður sipað til, tá talan er um fátækadømi.

Í altjóða samanberingum er tað so at siga einans inntøkuhátturin, sum verður brúktur til samanberingar.

Tað er rímlig semja um háttin, samstundis sum tað í flestu londum finnast hagtøl um inntøkur hjá borgarum, sum ger tað gjørligt at brúka hetta til samanberingar. Tað er ikki við øðrum háttum gjørligt at samanbera tvørtur um landamørk, tí neyðugu hagtølini finnast ikki, og í veruleikanum eru aðrir hættir ikki eignaðir at gera samanberingar við.

Heri Petersen greiðir tó frá, at inntøka í sjálvum sær ikki sigur nokk um umstøðurnar hjá fólki, ið eru í fátækaváða, tí millum annað siga tær ikki, um fólk eru lesandi, sjálvstøðug vinnurekandi, eiga ognir ella um hvussu nógvar útreiðslur tey hava í mun til aðrir borgarar. Tað er ein rúgva av vitan, sum man ikki veit, og tí er hetta trupult at hava við at gera.

– Inntøkan er tiskil ikki altíð útrykk fyri, hvat tey kunnu brúka, sigur hann.

Væntar at færri verða í váða

Tølini, ið Hagstova Føroya hevur fyri 2016 verða klár í apríl ella mai komandi ár. Tey nýggjastu hagtølini, ið Hagstova Føroya hevur eru frá 2015, men Heri Petersen heldur, at tá tølini fyri 2016 verða tøk, fara tað at vera nakrar færri barnafamiljur í fátækaváða. Hetta ti at lutfalsliga stórir skattalætti varð latin lá- og miðalløntum í 2016, eins og aðrar stuðulsskipanir vórðu gjørdar betri. Fíggjarmálaráðið skrivar, at í krónum og oyrum merkir skattalættin, at allir borgarar, sum hava eina inntøku millum 190.000 og 380.000 krónur um árið, finga ein lætta omanfyri 500 krónur um mánaðin. Skattgjaldarar við inntøku á 300.000 um árið – hetta verður vanliga roknað sum miðalinntøka í Føroyum – finga mesta lættan í krónum, góðar 700 krónur um mánaðin. Eisini hava yvir 300 familjur bæði í fjør og í ár, fingið tað serliga familjuiskoyti, sum Løgtingið hevur samtykt til barnafamiljur, sum eru so fátækar, at tær ikki klára seg uttan hetta serliga iskoyti. Familjuiskoytið til stakar upphaldarar við einum barni er

18.000 krónur um árið og 5.000 krónur fyri hvørt barnið afturat. Til þor við einum barni verða 22.000 krónur latnar um árið og so 5.000 krónur afturat fyri hvørt barnið. Fult iskoyti verður latið stórum, sum hava minni enn 200.000 krónur í inntøku um árið. Ískoytið lækkar stigvíst, so hvørt sum inntøkan hækkar.

– At ein familja fær 20.000 krónur í hondina ger nakað av muni, staðfestir Heri Petersen.

Hann heldur tó, at ov nógv fokus er á fátækaváðamarkið, sum í høvuðsheitum er eitt mál, sum kann brúkast til at stuðla undir politikkin á økinum, men tað er ikki altíð, at tólini, ið bota um fátækaváðamarkið hjálpa so nógv uppá sosialu støðuna hjá tí einstøku familjuni. Til dømis nevni hann, at eitt fíggjarligt iskoyti á 1000 krónur sjálvandi ger mun hjá einum við lítla inntøku, men verða bústaðarmøguleikarnir betri og biligari, so hevði tað gjørt størri sosialan mun – men betri bústaðarviðurskifti ella minni útreiðslur til bústað siggjast ikki aftur í hagtølum um fátækaváða.

–Tað bætir ikki um stríðið móti fátækadømi at hava alment mark. Mátini kunnu brúkast at stuðla politikkinum, men kanningar á økinum høvdu verið meir eftirfarandi. Tað kann tó fyri nógv tykjast lægi at brúka pengar til kanningar, samstundis sum nógvar familjur ikki hava ráð at halda jól, staðfestir hann.

– Vit mugu fokusera meir á sosialu trupulleikarnar hjá teimum, sum eru í fátækaváða, sigur hann.

Eitt alment fátækamark ger ikki munin

Heri Petersen heldur ikki, at eitt alment fátækamark hevði ávirkað myndugleikar og framd átøk.

– Orsøkin til, at tað ikki hevði gjørt um er, at tú fært ikki eitt fátækamark, sum hóskar øllum, staðfestir hann.

Hann greiðir víðari frá, at í álitinum um eitt føroyskt fátækamark viðgjødi arbeiðsbólkurin ymiskar háttir at seta eitt fátækamark á,

men til dømis var bústaðarútreiðslan, sum er ein stórir fíggjarligur postur hjá summum og ókeypis hjá øðrum, ikki við.

– Vit hugdu at, hvat tað kostar at liva og gjørdur kanningar, og hóast bústaðarútreiðslan hevur týðning, so var hon ikki við í kanningini, tí summi hava høggar og summi ongar útreiðslur á hesum postinum. Setur man eitt mark, so eru fleiri, ið ikki kenna seg aftur, tí umstøðurnar eru ymiskar frá familju til familju og frá staði til stað, sigur Heri Petersen.

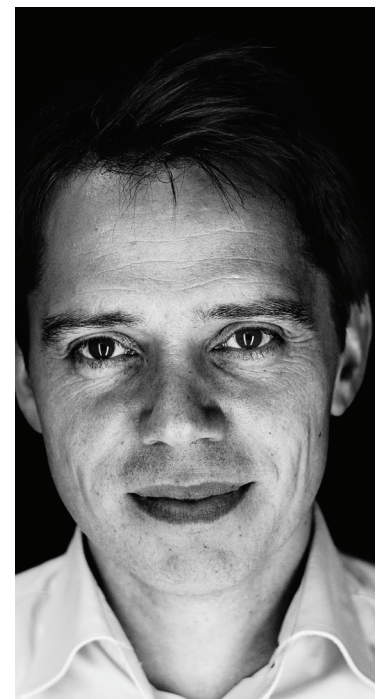
Høggar sosialar veitingar

Heri Petersen greiðir frá, at ymiskar avbjóðingar fylgja við, tá familjur skulu lyftast úr fátækadømi, soleiðis at tey eisini kunnu liva eitt lív á jøvnum fœti við onnur.

–Um samfelagið skal lyfta fólk upp um markið, ella um ábyrgdin at hála seg upp um markið skal leggjast á einstaklingarnar er ein viðkomandi politiskur spurningur. Samfelagið eigur at miðja hægri enn at lyfta fólk upp um eitt fátækamark, tí tað er ikki nøktandi í longri tíð at liva beint omanfyri einum fátækamarki. Tú flytir ikki familjurnar sosialt við at hækka eina sosiala veiting – tað ger tú við øðrum meira langskygdum loysnum. Fremsta málið eigur at vera at stuðla undir, at fátækar familjur flyta seg úr fátækadøminum, soleiðis at tær bliva sjálvforsyrgjandi, og ikki vera tengdar at sosialum veitingum, sigur Heri Petersen.

Soleiðis sum vit hava innrættað sosiala veitingarnar í Føroyum, so eru tær lutfalsliga høggar í mun til grannalondini, men hóast tað kunnu familjur koma í truplar fíggjarligar og sosialar støður.

Hesin spurningurin um, hvussu fólk fáast upp um markið, er ikki bert trupul í Føroyum, men hann er trupul í øllum øðrum londum við. Ofta verður tosað um at lyfta fólk úr støðuni, sum tey eru í, ístaðin fyri at lyfta tey upp um fátækamarkið. Hann greiðir frá, at tá man í grannalondunum tosar um at basa fátækadømi, tá verður í stóran mun fokuserað á fyrirbyggj-

andi átøk, at bróta sosialan arv og so framvegis. Í Føroyum verður í størri mun dentur lagdur á at veita fíggjarligan stuðul.

Í øðrum londum er talan ofta um heilar familjur fáa sosialhjálp, og at ávisir býarpartar eru serliga útsettir fyri fátækadømi, og tí verða serlig sosial tiltøk sett í verk í hesum økjum. Í Føroyum siggjast tey fátøku á sama hátt – tey bógva ímillum okkum, og tey eru ikki neyðturviliga í samband við sosialu myndugleikarnar. Tað er sjáldan, at tað eru familjur í Føroyum, har fleiri fáa almennan stuðul.

Í Føroyum eru fleiri av teimum, ið hava trong fíggjarlig kor, á arbeiðsmarknaðinum, og spurningurin er, um hetta ikki er ein trupulleiki, sum arbeiðsmarknaðurin skal loysa.

–Tað kann ikki verða loysnin, at tað almenna skal veita iskoyti til lønina, tí so skeiklast arbeiðsmarknaðurin, sigur Heri Petersen, og leggur afturat, at tað tó onkursvegna er neyðugt hjá tí almenna at stuðla undir, tí at tað skal bera til at arbeiða uttan at vera fátækur.

– Tað eru ongar einfaldar loysnir til slíkar spurningar, sigur hann.